

Here I am.

Del av Oscar Guermouches utstilling "The fourth person singular"

Og ingen vet hvordan jeg er

Oscar Guermouche og selvfremsstilling på Facebook

Hvem er du? Hva er du? Hva driver du med? En del mener at det er det du gjør som viser hvem du er. Kanskje er det nettopp derfor Facebook i flere år oppfordret brukerne sine til å svare på følgende spørsmål: Hva gjør du akkurat nå? Svarene man delte med venner og kontakter i nettverket sitt kalles statusoppdateringer. Fordi de sier noe om statusen din. Akkurat nå.

Etter at den svenske kunstneren og forfatteren Oscar Guermouche begynte arbeidet med boka "Vad gör du just nu?", har Facebook byttet ut statusspørsmålet sitt med et nytt: Hva tenker du på? Slik oppfordres brukerne til å dele stadig mer. Og det gjør de.

I Norge anno 2012 har rundt 2,5 millioner innbyggere egen profil på Facebook (1). Hva er det med denne tjenesten som appellerer til så mange? Hva bruker folk den til? Og hva får de ut av det? Slike spørsmål har opptatt meg siden før jeg opprettet min første Facebook-profil i 2007. De har ikke blitt færre etter hvert som jeg har fulgt tjenestens utvikling og trendene i hvordan den brukes. Nettopp derfor ble jeg så nysgjerrig da jeg fikk høre om Guermouches bok. Facebook på papir, tenkte jeg. Hva i all verden er dette?

Kort om boka

Boka ”Vad gör du just nu?” består utelukkende av sitater, i form av gjengivelse av statusoppdateringer fra forfatterens egen Facebook-side. Her får vi følge den nyutdannede, svenske kunstneren gjennom drøyt halvannet år, nærmere bestemt fra 16. juli 2009 kl 12:28 til 1. mars 2011 kl 23:14. I de korte tekstene forteller han om utstillinger, foredrag, intervjuer, reiser og glimt av hverdagsliv i Kalmar. Boka er andre utgivelse i Flamme Forlags nye serie for konseptuell litteratur. Den ble sniklansert på Kalmar konstmuseum 31. august 2011 og offisielt lansert i Oslo 29. oktober 2011. Senere er den også lagt ut på forfatterens nettside.

Oscar Guermouche har plötsligt fått pengar till att göra en bok till.

Hva slags tekst er dette?

Informasjon i og utenfor boka beskriver den på mange og til dels ganske ulike måter. Forlaget definerer Guermouches bok som prosa og konseptuell litteratur. En stor nettbokhandel presenterer den som en slags kunstnerbiografi, men kategoriserer den som roman. Etterordet forteller historier om erfaringer og minner, refleksjoner og lek med ord - elementer som ofte hører hjemme i dagbok- og brevsjangeren. Kjært barn har mange navn. Men så var det dette med Facebook, da. Etersom boka er en trykt versjon av statusoppdateringer derfra, bør den vel også betegnes som revisjon og adaptasjon. Eller som et slags omvendt arkiv for å sikre de digitale sporene for ettertiden, på papir. Gjør det boka til en sitatsamling? Forfatteren selv snakker om den som copy-paste-bok. Uncreative writing. Selvbiografisk roman. Vi bør kanskje tro ham på det.

Oscar Guermouche hadde nog förväntat sig ordet «text» nämnas mer än en (1) gång i en paneldiskussion med rubriken «The text as an act».

Hvem er Oscar Guermouche, og er han nå egentlig det?

Etersom dette er en selvbiografisk tekst, er Oscar Guermouche både den som forteller (forfatter) og den det fortelles om (subjekt). Han er allmektig og over alt. Eller som han selv beskriver det: ”I min verden har jeg full kontroll. Der er jeg alltid midtpunktet – sola. Rett og slett gud. Først når min verden kommer i kontakt med den andre verden, føles det som om jeg mister kontrollen. I den andre verden tilbes en annen gud. Enn så lenge.” (2)
Som forfatter er han veldig synlig i teksten, særlig fordi hvert utsagn starter med hans fulle

navn, akkurat som statusoppdateringene på Facebook gjør. Som følge av dette blir historien fortalt i tredjeperson. Oppdateringene ser nesten ut som replikker der de står på rad og rekke under hverandre. Replikker i et monodrama (3).

Oppdateringene gir en rekke små av hvem Oscars Guermouche er, hva han gjør og hva han tenker. Som at han er far til to, bekymret for regnskapsføringen, har hjemlengsel når ham er på jobbreiser og følger nøye med på hva som skrives om ham i medier og sosiale medier. Oppdateringene gir også en rekke glimt av hvem Oscars Guermouche kanskje er, gjør og tenker, eller kanskje ikke er, gjør og tenker. For det er slett ikke uvanlig for selvbiografiske forfattere å justere sannheten litt, ved å overdrive, underdrive, utelate eller rett og slett dikte opp noe.

Slik er det garantert i denne boka også. Akkurat hvilke av utsagnene som er hva er imidlertid ikke så lett å bedømme, i hvert fall ikke sånn umiddelbart. Bortsett fra hvis du er Oscar Guermouche, da. Er du ikke det, må det andre kilder til. Detektivarbeid. Det kan være fascinerende i seg selv, og bidrar utvilsomt til å gi et enda tydeligere bilde av hvem han er eller kan være. Samtidig kan det være mye sant i en noe selv om det er oppdiktet også. For romaner er dessuten som regel underholdningsverdien det viktigste. At teksten gjør noe med deg eller for deg. Det gjorde den for meg. Mange ganger.

I ettertid sitter jeg igjen med mye informasjon om Oscar Guermouche. Sann eller usann. Men noe er jeg i hvert fall sikker på: Oscar Guermouche er over gjennomsnittlig interessert i det selvbiografiske som tema og bruker mye av tiden sin til å samle og flytte på tekster. Dessuten er han reflektert. Og veldig morsom.

Oscar Guermouche har nästan börjat glömma bort hur hans eget efternamn uttalas egentligen.

Oscar Guermouche ligger på soffan och läser, och älskar att kunne kalla det arbete.

Oscar took the «Hur verklig är du?» quiz and the result is Helt överklig.

Selvframstilling i hver strofe

Sosiologen Erving Goffman introduserte på 1950- og 1960-tallet et nytt fenomen som fremdeles lever i beste velgående, ja kanskje til og med har sine glansdager akkurat nå, nemlig selvpresentasjon. Det handler om at mennesker hver dag mer eller mindre bevisst tilpasser vår identitet for at den skal passe inn i bestemte miljøer. Dette gjøres ved at vi spiller forskjellige roller eller setter opp ulike fasader i ulike situasjoner og sammenhenger og oppfører oss forskjellig fra scene til scene og på og av scenen. På denne måten kan hver og en styre, eller i hvert fall påvirke, omgivelsenes oppfatninger av oss. (4)

Facebook er en slik scene. Et nettbasert møtested hvor vi opptre sammen med andre vi kjenner mer eller mindre fra ulike tider og deler av livet vårt. På scenen deltar vi blant annet med oppdateringer, kommentarer, likes og delinger av lenker, bilder og annet. I bokversjonen har vi imidlertid bare tekstene fra oppdateringsfeltet å basere oss på. Likevel er det ikke vanskelig å slå fast at Guermouche er svært bevisst på hvordan han fremstiller seg selv. Så trygg på fenomenet at han bruker det bevisst for å skape forvirring hos leseren ved å plante både veiledende og villedende informasjon om seg selv. Oppdateringene blir som små gåter. Det som ser veiledende ut, kan lede på villspor, mens det som forvirrer, kan være til hjelp. Slik leker forfatteren gjemsel med leseren. Teller til ti før han roper: Kom og finn meg! Nesten som en tekstlig versjon av "Hvor er Willy?".

Et uventet grep. Et dristig grep. Men aller mest et veldig, veldig bevisst grep. Så er det opp til leseren å bestemme om han eller hun vil være med på leken.

Oscar Guermouche tvekar på att han någonsin kommer att tröttna på att googla sig själv.

Oscar Guermouche skulle ha kopplat bort privatlivet från Fejan för länge sedan om han bara visste var gränsen går.

Oscar Guermouche låter sin assistent skriva statusuppdateringarna.

Oscar Guermouche funderar på om det är dags att avslöja att alt han skriver här inte nödvändigtvis behöver tas på blodig allvar.

Du skal ikke lyve

Det er mye å gruble over i denne boka. Følgende oppdatering er likevel den som vekker mest oppsikt: ”*Oscar Guermouche är en karaktär i en roman av Leif Holmstrand.*” Hva sier den egentlig? At det ikke er Guermouche som er forfatteren, men Leif Holmstrand? At boka er et bedrag? At ingenting er som jeg tror? At verden blir snudd på hodet? Kan det virkelig være sant?

Og slik starter nok en lesing av boka. For å svar. Sånn sett er det godt at den bare er på 62 sider. For det hele utvikler seg etter hvert til en fengslende jakt etter ledetråder, og leseren er tildelt rollen som sjefsetterforsker. Uten å vite det. Som en gåte i gåten. Som en påtvunget oppgave, en iscenesettelse uten manus. Plutselig er ikke spørsmålet lenger hvem er Oscar Guermouche, men hvem er jeg? Og hvem i huleste er Leif Holmstrand?

Var det ikke han som hadde skrevet etterordet i boka? kom jeg plutselig på, etterfulgt av ny lesing. Denne gangen er det etterordet som får gjennomgå. Nå er det Leif Holmstrand jeg leter etter. Hvert ord blir gransket med lupe. Kaosleker. Interaktivitet. Digitale hallusinationer. ”Jag försöker ta mig in i en tankegång som gäller offentlighetens produktion av det individuella”, skriver han. Snart et nok et forslag til løsning klart: Kan dette handle om et samarbeidsprosjekt mellom Holmstrand og Guermouche? For eksempel ved at Leif Holmstrand har laget Facebook-teksten som danner utgangspunktet for boka, mens Guermouche har samlet tekstbitene og flyttet dem inn i bokformen? Der har vi det, tenkte jeg, og gledet meg til å tre ut av den nå mer bevisste rollen min som detektiv.

I noen få sekunder. Til følgende spørsmål falt ned i hodet mitt: Men hvis *det* er løsningen, blir det da riktig å si at Holmstrand har skrevet romanen? På aller siste side i boka står en minibiografi av bidragsyterne: Guermouche og Holmstrand. Var de to om det hele tiden?

Eller har Guermouche vært karakter i en annen av Holmstrands romaner? I omtalen av Holmstrands roman ”Se mig hoppa över” (som kanskje ikke helt tilfeldig er nevnt i etterordet til boka) står det at den er ”en samling splittrade prosastycken, föränderligt sammanfogade i ett kalejdoskop. Perspektiv och möjliga läsararter tycks föröka sig – och ta över.” Høres skremmende kjent ut, applauderte øverste hold, og jeg tror jeg har svaret. Det endelige svaret: At ”Vad gör du just nu?” også er en slik konstruksjon, en evig runddans uten svar. Det hele er til å bli gal av. Vil du ikke bli tatt over, er det best å avslutte leken. Sette punktum. Se mig. Hoppa över. Typografi er viktig. Selv det minste tegn kan ha avgjørende betydning.

Som boka så tydelig demonstrerer, kan det være vanskelig å skille mellom fiktive og ikke-fiktive selvbiografier. Ikke bare kan forfatteren late som om han er en annen eller bruke andres opplevelser og erfaringer om seg selv. Han kan også bevisst utslette skillet mellom det selvbiografiske og det fiktive og holde tilbake merking av teksten som selvbiografi som et retorisk trekk. Ved å gjengi presentasjonen av subjektivitet som fiktive vitnesbyrd, som her, kan forfatteren utfordre myten om individuell selvproduksjon. (5)

Det viktige blikket

Uten deg er jeg ingen, sier Levinas, og minner om at identitet ikke kan opprettholdes uten samspill med andre. Uten at vi ser hverandre. Fordi vi blir til gjennom menneskelige møter og blikk. Jeg er ingen før du ser meg. Du er ingen før jeg ser deg. Forfattere forsøker derfor ofte å forestille seg en idealleser for å skreddersy teksten til denne, mens leseren på sin side forsøker å forestille seg idealforfatter for å forstå den. Nok en gang handler det om roller og relasjoner. Tildekking og synlighet. Og tildekkende og avdekkende språk. (6) For leseren vil alltid underlese og overlese litt, det vil si overse informasjon som finnes i teksten og lese inn tekst som ikke finnes der. Dekke over gap og tette igjen hull. Det skjer som regel mer eller mindre av seg selv. (7)

Uten deg er jeg ingen. Sitatet passer godt i en drøfting av nettopp dette verket, ettersom det understreker den gjensidige avhengigheten som finnes mellom mennesker - og mellom leser og forfatter. Leserens har en potensielt viktig rolle og oppgave i teksten. Uten dennes blikk vil ikke verkets intensjon bli realisert. Hadde forfatterens blikk på leseren være et annet, ville det gitt et helt annet verk og en helt annen relasjon. Aktørens tanker om relasjonen er også viktige, spesielt i forhold til leserens tolkning av og tro på det som presenteres. Derfor finnes det ved biografiske tekster en uskrevet, nærmest hellig kontrakt mellom forfatter og leser om at det som fortelles skal være sant. "Vad gör du just nu?" bryter denne kontrakten så det suser. Dette er som regel utilgivelig, men i tilfeller som dette kan det kanskje inngås ett og annet forlik, i hvert fall hvis leseren løser mysteriet eller finner en annen løsning hun kan leve med. (Lesere som *ikke* oppdager det skjulte, oppdager kanskje heller ikke at forfatteren har brutt kontrakten. Dermed er saken sannsynligvis ute av verden for vedkommende, mens forfatteren risikerer å stå slukøret tilbake og måtte se en annen ta æren for verket for å opprettholde mysteriet.)

Alt er dramaturgi

Forfattere legger som regel mye arbeid i oppbygging, forming og presentasjon av narrativer (fortellinger/representasjoner av hendelser eller handlinger) (7). Deres oppgave er å fremheve ulike poeng, rapportere om siste nytt, utveksle historier fra hverdagen, gi uttrykk for holdninger, underholde osv. (8).

Forfatterne i boka krysser sjangergrenser for å sette fokus på sentrale, etablerte måter å fortelle historier på, i dette tilfellet selvbiografi. Målet er å bryte ned de gamle fortellermåtene for å åpne for nye. En parallell til denne måten å jobbe med sjanger på, er kokkenes prosjekt med å dekomponere kjente matretter, for så å komponere frem de samme smakene på nye måter. Metoden har et vesentlig element av analyse i seg, og er resultat av kulturelle strømninger i samfunnet vi er del av. Kanskje er det de samme kulturelle strømningene som har ført til at ny biografiteori i større grad fokuserer på hvilke sosiale behov biografien tilfredsstiller enn på hvilke tekstlige og kunstneriske grep biografene benytter. (9)

Innen tradisjonen med tilbakeholdt selvbiografi handler narrative i mange tilfeller om å undersøke, bestride og omforme historiske hendelser, minner, kultur eller makt. Ved hjelp av pseudonym kan forfatteren utfordre eller rive ned gamle strukturer, fortellermønstre og sjangre. Som vi har sett, er forholdet mellom jeg'et til den som forteller og den det blir fortalt om kompleks i denne boka. Hensikten med dette kan være et ønske om å bryte ned det individuelle subjektet for i stedet å innlemme det i en kollektiv identitet. Målet kan også være å kritisere selvbiografiens konstruksjon av individ, kanskje også Facebook eller dagbokas måte å privatisere erfaringer eller overvåke selvet på. Det faktum at begge forfatterne opprettet sine nåværende profiler på Facebook så sent som for et knapt halvår siden, kan tyde på at det kan ha ligget en motvilje i bunn her. I tillegg til dette ønsker de å skape rom for nye sjangre: *"Oscar Guermouche skulle förmodligen ha placerats i den föraktade kategorin "bekännelseskunst", om den bara fanns, men nu gör den ju som tur ä rinte det."*

Selv om boka skiller seg ut på en del måter, og vi ikke kan stole på det som står i teksten, er den likevel bygget opp ved hjelp av vanlige modeller for narrativer. Det overordnede plottet, eller hovedmålet, handler om å lure leseren. Statusoppdateringene i boka inneholder alltid en karakter og en handling. Minst. Karakteren er alltid Oscar Guermouche, ofte alene, men noen ganger også koblet til andre ved at han gjør ting sammen med dem eller tenker på dem.

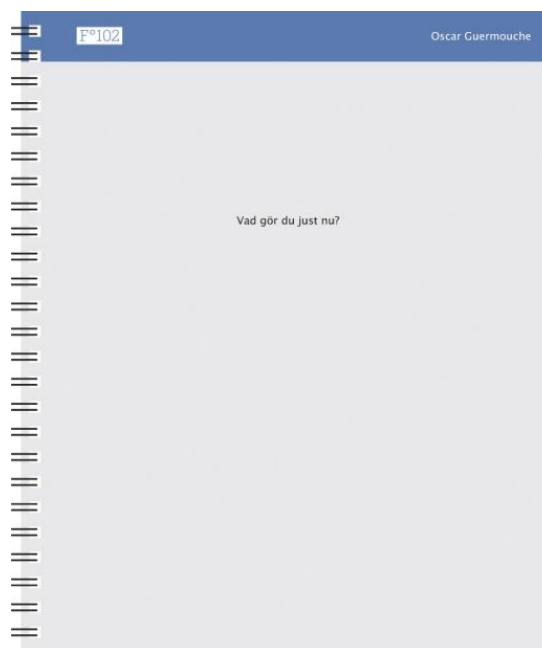
Handlingene og sammenhengene varierer forholdsvis vidt, og vi blir også jevnlig presentert for andre elementer som er vanlige i narrativer, som steder, tidsperioder, utseende, helse og ernæring osv. Alle oppdateringene er kronologisk plassert i teksten og markert med dato og klokkeslett for når oppdateringen opprinnelig ble publisert. Ved også å følge med på disse kan man av og til oppdage mønstre og ekstra informasjon utover det som er beskrevet i selve statusen. Dette ses for eksempel i den aller siste daterte statusen. Her står det 1 mars februar 2011. Dette er tydelig en skrivefeil. Enten den er bevisst eller ikke, risikerer den å få rolle som ledetråd.

Siden vi allikevel snakker om siste side: Begynnelsen og slutten er ofte sentrale elementer i en fortelling. Mens begynnelsens hovedoppgave er å fange leserens interesse og trekke ham inn i historien, skal slutten helst gi en endelig og tilfredsstillende avslutning.

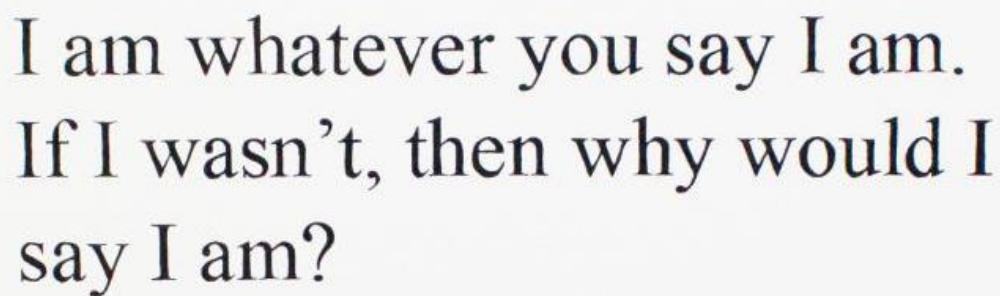
”Vad gör du just nu?” begynner rett på med at leseren (i hvert fall tilsynelatende) får bekreftet at Facebook-profilen boka påstår at den bygger på har eksistert, og at den har tilhørt Oscar (uten etternavn). ”Oscar har gått med i Facebook.” Deretter følger statusoppdateringene følger på, noen ganger med flere dagers mellomrom, andre ganger flere på en dag. Troverdige, men kanskje ikke sant likevel. Helt til allerede omtalte 1 mars februar 2011. ”Oscar Guermouche ser tilbake på en av de tråkigaste dagarna på Facebook någonsin och hoppas att ni skäms.” Kanskje fordi de som overvåker andres facebookprofiler oppfattes som kikkere?

Siste status kobler Oscar til norsk bokmål. Manuset er klart for bearbeiding og trykk. I Norge.

Den største forskjellen mellom fortellinger på papir og fortellinger på en scene, som Facebook, er i hvilken grad visuelle elementer tiltrekker seg oppmerksomhet. (7) s 79. Grafisk fremstår boka som påfallende lite oppmerksomhetssøkende. Bortsett fra en smal, Facebook-blå stripe på toppen med navnet Oscar Guermouche skrevet i hvitt, er resten av flaten lysegrå med en liten titteltekst to tredeler opp på siden. Nesten som om den prøver å gjemme seg og ber om ikke å bli lest. Et tegn?

Resten av boka er holdt i samme minimalistiske stil. Tre små titler er uthevet. I starten står Guermouches navn med normal font, mens Holmstrands er kursivert. Skjev. Nok et tegn, kanskje? Her er ingen rammer. Ingen illustrasjoner. Teksten er satt med 8 på 12 pkt med en font som heter Berthold Akzidenz Grotesk. Det tror jeg neppe er en arbeidsulykke. Statustekstene er strippet ned til et minimum. Uten uthevinger på navnet. Bare tekstbitene som ren tekst, med god plass til ettertanke mellom linjene.

I am whatever you say I am.
If I wasn't, then why would I
say I am?

Smakebit fra Oscar Guermouches utstilling "The fourth person singular"

- - -

Den siste tiden er det lansert flere tjenester som gjør det mulig for alle som har en Facebook-profil å få laget bøker med utgangspunkt i disse. Dermed kan hvem som helst nå få laget sin egen versjon av "Vad gör du just nu?". Det er bare å definere hvilket tidsrom og hvilke elementer fra profilen man vil ha med, og vips! så kommer din individuelle Facebook-bok dumpende ned i postkassa di. Nok en variant av det selvbiografiske fjesbok-prosjektet. Det skal bli spennende å følge utviklingen - og kategoriseringen av produktene. Forhåpentligvis havner de i mange ulike sjangre. Besøksstatistikk 2012-2015. Debattbok. Fjesbok a –En portrettsamling av venner og kontakter på Facebook. Fotobiografi. Fredagsboka. Gratulerer med grått hår. Hilsener fra hinsides. Minnebok. Årsrapport. Og kanskje til og med en egen sjangeroversikt bare for disse produktene. Kanskje. For når det gjelder tekster om levde liv, er jo ingenting helt sikkert.

Referanser

1. Synlighet. Statistikk over Facebook-brukere i Norge i 2012.
2. Guermouche O. Masteroppgave.
3. Richardson.
4. Goffmann E.
5. Smith SW, J.
6. Gadamer H-G. Språk og forståelse. Hermeneutisk lesebok. Oslo: Spartacus; 2001. p. S. 147-62.
7. Abbott HP. The Cambridge introduction to narrative. Cambridge: Cambridge University Press; 2008. XVII, 252 s. p.
8. Norrick. Conversational storytelling
9. Walton SJ. Skaff deg eit liv!: om biografi. Oslo: Samlaget; 2008. 359 s. p.

Litteratur

- Peter Cornells omtale av OGs bok Sent Items, ”Konstfackbok”, i Expressen 5. mai 2009.
- <http://www.flammeforlag.no/katalog/f102/>
- Aarnes A. Underveis mot den annen: essays av og om Levinas. Oslo: Vidarforlaget, 1998 (
- <http://www.haraldpeterstrom.com/content/5.pdfs/Oscar%20Guermouche%20%E2%80%93%20Connecting%20the%20Dots.pdf>
- <https://www.facebook.com/#!/oguermouche?sk=photos>
- [Har vi knust mytene nå?](#) Bokessay i Prosa 05/08
- Sent Items. [Les hele boka her](#)
- Vad gör du just nu? [Les hele boka her](#)
- <https://www.facebook.com/oguermouche?sk=photos>
- <http://www.guermouche.com>
- [OGs masteroppgave fra 2009](#)

Andre kilder

- Intervju med Guermouche i SVT: <http://playrapport.se/video/2520586>
- Guermouche foreleser om verkene sine, inkludert denne boka, fra YouTube
- <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3101&artikel=4672498>

Kunstverkene på side 1 og 9 er laget av Oscar Guermouche som del av utstillingen The fourth person singular